

**UNIVERSITAT
JAUME·I**

**TREBALL FINAL DE GRAU EN
MESTRE/A D'EDUCACIÓ INFANTIL**

**CONSTRUCCIÓ D'INSTRUMENTS
IBERS A L'EDUCACIÓ INFANTIL**

**Nom de l'alumne/a: Balma Balaguer
Mateu**

**Nom del tutor/a de TFG: Joaquín Ortells
Agramunt**

Dep. d'Educació- Música

Curs acadèmic: 2016-2017

"Los patrones de la música y de todas las artes son las claves del aprendizaje" (Platón.)

INDEX

	PÀGINA
1. Resum	4
2. Agraïments	5
3. Justificació de la temàtica triada	6
4. Objectius	7
5. Marc teòric	7
6. Metodologia	8
7. Anàlisi dels resultats	14
8. Conclusions finals	15
9. Referències Bibliogràfiques	16
10. Annexos	17

CONSTRUCCIÓ D'INSTRUMENTS ÍBERS A L'EDUCACIÓ INFANTIL

[Construction of Iberian instruments in children's education]

Balaguer Mateu, Balma(al130367@uji.es)

1. Resum

El títol d'aquest treball quasi ho diu tot sobre allò que vull transmetre a través d'aquest projecte, ja que parla clarament d'allò que descriuré dintre: els instruments ibers i com podem construir-los en l'actualitat. Durant la lectura d'aquest escrit es pot llegir tot allò que he pogut trobar sobre instruments ibers i la forma que tenien de construir-los. He adaptat aquesta forma de construir-los perquè els nens i nenes d'educació infantil puguin ser capaços de fer-los amb la menor ajuda possible dels adults, i que després siguin útils, és a dir, que sonin, que és la finalitat que es desitja de qualsevol instrument. A més de construir instruments he procurat que integrin coneixements culturals del seu entorn, reciclant materials per a la construcció dels seus instruments i conscienciant-los de la importància de cuidar el seu entorn. Fent així un triangle entre la música, la història i les arts plàstiques, tot això amb la finalitat de què siguin conscients que la música és una cosa que ha acompanyat a la humanitat des de temps remots, fent-se imprescindible en temps de guerra, en festes o inclús en acomiadaments. Espero que pugui arribar a aconseguir tots aquests objectius amb la majoria dels lectors.

Paraules clau: Música, ibers, educació, infantil.

Abstract

The title of this paper says almost everything that I want to convey with this project since it states clearly what I will describe in it: Iberian instruments and how to build them nowadays. Through this paper you will read about all the information that I could gather about Iber instruments and how they built them. I have adapted how they used to be build so children in preschool can build them with as little help of an adult as possible, and later make them sound, the purpose of any instrument. Besides building the instruments I have tried to bring the cultural knowledge of their surroundings, recycling the building materials to raise awareness of the importance of taking care of the environment. Finally, by building this triangle between music, history, and plastic arts I want to show them that music has been there since remote times, becoming essential during war, festivities or farewells. I hope I can reach all of the objectives with the readers of this paper.

Key words: Music, Iberian, education, childish.

2. Agraïments

M'agradaria donar les gràcies en primer lloc al meu tutor Ximo Ortells Agramunt per guiar-me i donar-me tot el suport necessari durant aquests mesos.

També voldria agrair-li l'esforç extra "d'aguantar-me" a la meva família més pròxima durant aquests anys de la carrera i especialment, aquests set mesos, ja que no han sigut fàcils. Gràcies també als avis, tiet (pels contactes) i a Sergio, per fer que hem "desemboirara" de tant en tant.

Gràcies a les mares i pares dels nens per deixar-me gaudir de la seva companyia, és el millor regal que poden fer-li a una futura mestra, i sempre els hi estaré molt agraïda.

Gràcies als meus amics, que sense el seu suport i la seva motivació mai ho haguera pogut fer.

I finalment gràcies a Sònia i a Amaya, per tots els dubtes resolts a deshores i pels bons moments passats aquest últim any.

3. Justificació de la temàtica triada

La temàtica general triada per a dur a terme aquest treball d'investigació ha sigut música i interculturalitat, i concretament aquest projecte girarà al voltant de la creació d'instruments ibers per part d'alumnes d'educació infantil.

He pensat que seria una bona forma de què els alumnes adquiriren uns coneixements adequats sobre història a través de la música.

Per què a través de la música? La música és una font inesgotable de motivació per als nens i nenes d'infantil, ja que a través d'ella poden expressar tot allò que van coneixent, així que vaig pensar que aquesta forma d'aprendre seria la que més els motivaria.

D'altra banda vaig pensar que seria molt enriquidor per als nens i nenes que ells mateixos amb la meua ajuda crearen els seus propis instruments.

Per a què cal que fabriquen els seus propis instruments? Bàsicament és una qüestió pràctica, ja que si els nens i nenes se senten implicats en l'acció educativa, ho prendran com una cosa més d'ells, una cosa seua, no alguna cosa que un mestre o mestra els ha dit. L'aprenentatge obtingut per part dels nens i nenes experimentant amb tots els materials de l'aula no és comparable amb aquell que reben sense poder comprovar-ho pels seus propis medis.

Finalment cal esmentar que en un primer moment anava a treballar amb totes aquelles cultures que havien passat per la comunitat valenciana durant la història antiga. Quan vaig començar a fer la recerca d'informació em vaig adonar de dues coses:

- Per una banda no trobava quasi informació musical d'algunes cultures com ara la romana.

- D'altra banda, era molt difícil acotar el treball amb tant d'espai temporal entre les civilitzacions.

4. Objectius

A través d'aquest treball es pretén arribar a aquests objectius:

- Conèixer la història del seu entorn.
- Aprendre coses sobre els ibers.
- Apreciar com, a través de la música, com a llenguatge universal, aconseguen expressar tot allò que sentien.

5. Marc teòric

Durant aquest apartat es reflectiran tots aquells referents teòrics que han sigut de gran utilitat per a la realització d'aquest document.

D'entrada cal parlar sobre la importància del poble iber a les nostres terres. Els ibers van poblar les terres de la Comunitat Valenciana després de l'edat de bronze sent així, les primeres agrupacions conegudes per l'home.

Pel que fa a la música i la dansa a la cultura ibera, els ibers utilitzaven les danses com costums populars a l'àmbit social, però també en moments fúnebres o abans de batalles en guerres acompanyant el ball amb cants bèl·lics. *"La costumbre de incluir instrumentos musicales en el ajuar funerario [...] pondría de manifiesto la gran importancia que los indígenas le otorgaban a la música: hasta el punto de llevársela consigo cuando abandonan este mundo"*(Román, A., 2012 p.90).

Es coneix, també, que *"totes aquestes danses anaven acompanyades amb música monorítmica"*(Arribas, A., i de Motes, J. M., 1965).

D'altra banda cal donar importància a la metodologia que pretenc dur a terme amb aquest treball, ja que es pretén que l'experimentació dels nens i nenes jugui un paper essencial. Aquesta forma de dur a terme el procés d'ensenyament- aprenentatge també és propi de l'ensenyança musical, ja que els nens i nenes en aquesta època de la seua vida aprecien molt el fet de fer música per ells mateixos ja que, *"producir sons amb instruments és molt atractiu per als nens, ja que aquests sons els atrauen i els conviden a participar-hi"* (Akoschky, J., 2008).

6. Metodologia

Per a dur a terme la tasca de creació d'instruments d'època ibera, utilitzo en tot moment un tipus de metodologia basat en l'experimentació dels nens i nenes, on ells siguin els protagonistes del procés d'ensenyament-aprenentatge en tot moment.

Ja que l'objectiu del procés és la construcció d'instruments ibers, i a través d'aquesta, aprendre per a què utilitzava la música aquesta civilització; cal fer una recerca exhaustiva per tal d'esbrinar quins instruments utilitzaven els pobladors ibers.

Els antics pobladors ibers utilitzaven la música per a moltes i diverses tasques diàries, com ara esdeveniments funeraris, batalles en guerres o enllaços entre dues persones.

Per a dur a terme aquest procés d'elaboració d'instruments ibers primerament caldrà que els nens i nenes coneguin més sobre la cultura ibera, per això les primeres sessions estaran dedicades a la recerca d'informació per respondre a les preguntes de *qui eren?, on vivien?, què feien?* Una vegada ja sapiguem totes aquestes qüestions, seria hora de fer una recollida dels materials que necessitem per a fabricar els nostres instruments. Fariem una eixida al pinar del Grau de Castelló per a recollir part dels materials que necessitaríem, d'aquesta manera els fem participants del procés d'ensenyament-aprenentatge. Els materials reciclats que no trobem a la natura els buscaríem a casa, així ells farien participants als pares i mares també. Una vegada recollits tots els materials necessaris, només caldrà construir-los i decorar-los de la manera que ho haguera fet un habitant ibèric. Finalment amb tots els instruments a punt els fariem sonar per entendre un poc millor com sonaria un serenata a l'època ibèrica.

Totes aquestes tasques quedarien arreplegades en aquesta taula de sessions:

SESSIÓ	ACTIVITAT
1 RECERCA D'INFORMACIÓ	Introduir al poble ibèric (qui eren? com vivien? què feien?), comentar si feien música, buscar com la feien.
2 EIXIDA AL PINAR DEL GRAU DE CASTELLÓ	Eixida al pinar del Grau per a fer una recollida de materials.
3 i 4 CONSTRUCCIÓ D'INSTRUMENTS	Construcció d'instruments a partir dels materials recollits.

5 COM SONEN ELS NOSTRES INSTRUMENTS?	Fer sonar els instruments que han fabricat.
--	---

DESENVOLUPAMENT DE LES SESSIONS

- Sessió 1.

Objectius:

- Saber qui eren els ibers, on vivien i què feien.
- Atraure la seva atenció cap a la forma de fer musica del poble iber.

Desenvolupament de l'activitat:

A través d'unes imatges, els preguntàriem si saben qui podria haver fabricat aquells instruments tant rudimentaris. Els explicàriem que havien sigut els ibers, i faríem una recerca exhaustiva d'informació a Internet. Els ensenyàriem que existeixen mostres de representacions que es diuen com eren els instruments ibers, i que a partir d'aquestes, algunes persones fan música ibera; com es pot veure en pàgines d'Internet especialitzades i en vídeos al "Youtube", que seria allò que els mostràriem. Finalment una vegada introduïts al tema els preguntàriem si ells també volen fer uns instruments ibers per a saber com sonen en les seves mans.

Recursos:

- Espacials: aula.
- Materials: ordinador.

Avaluació:

ITEM	SI	NO	OBSERVACIONS
Saben qui eren els ibers			
Saben on vivien els			

ibers			
Saben què feien els ibers			
Han tingut interès per la musica ibera			

- Sessió 2

Objectius:

- Obtindre material natural que necessitem per a la construcció d'instruments.
- Relacionar al poble iber amb la natura.

Desenvolupament de l'activitat:

Després de fer la llista de materials que necessitem, els nens se n'adonen que alguns com les pedres, no es troben a casa. D'aquesta manera sorgiria la necessitat de fer l'eixida al pinar del Grau, per tal de fer una recol·lecció completa dels materials naturals que ens farien falta. (en el nostre cas: pedres menudes).

Durant l'estada al pinar els comentariem que els ibers també recol·lectaven allò que necessitaven de la natura per a menjar, vestir-se i per descomptat, per a fabricar els seus instruments.

Recursos:

- Espacials: aula i pinar del Grau de Castelló.
- Materials: transport per arribar al pinar.

Avaluació:

ITEM	SI	NO	OBSERVACIONS
Obtenen els materials requerits			
Comprenen la connexió entre els			

ibers i la natura.			
--------------------	--	--	--

- Sessió 3 i 4

Objectius:

-Construir els instruments a partir del materials reciclats i recol·lectats.

Desenvolupament de l'activitat:

A partir dels materials reciclats que els nens i nenes han trobat a casa i tot allò trobat a l'eixida al pinar, podran construir els seus propis instruments.

Per la dificultat a l'hora de fabricar alguns dels instruments, sobretot els de vent, he decidit seleccionar dos instruments amb un dificultat baixa i mitjana. El primer instrument amb una dificultat de construcció baixa serien les anomenades sonalles, inicialment els ibers les construïen amb dents, nosaltres ho faríem amb pedres. El segon instrument seria el tambor amb forma de rellotge d'arena, aquest estaria compost per un recipient de cartó o plàstic reciclat, un globus, gomes i dos pals.

Construcció dels instruments

- Procés de construcció de les sonalles:
 - Materials: Botella de plàstic menuda i buida, pedres menudes, pintures i pinzells.
 - Procés: Primer ens assegurarem que la botella d'aigua està buida i seca, en segon lloc introduïrem les pedres dins de la botella i la tancarem. Una vegada la botella estigui ben tancada la decorarem amb pintura de dits de colors fent els motius que els nens i nenes consideren apropiats.
- Procés de construcció del tambor:
 - Materials: Recipient de cartó o plàstic, globus, gomes, dos pals, pintures i pinzells.
 - Procés: En primer lloc estiraríem el globus per damunt del recipient ajustant-lo al màxim. Tornaríem a ficar un altre globus per damunt perquè soni més, i el decoraríem. Al voltant dels globus col·locaríem les gomes per tal d'assegurar-los.

Finalment els decoraríem amb pintura de dits de colors fent els motius que els nens i nenes consideren que són apropiats. Els dos pals els utilitzarem per a fer sonar el tambor una vegada estigui acabat.

Recursos:

- Espacials: aula.

-Materials: Botella de plàstic menuda i buida, pedres menudes, recipient de cartó o plàstic, globus, gomes, dos pals, pintures i pinzells.

Avaluació:

ITEM	SI	NO	OBSERVACIONS
Han construït els seus instruments			

- Sessió 5

Objectius:

- Comprovar que els instruments funcionen.

-Fer música a partir d'instruments construïts per ells.

Desenvolupament de l'activitat:

Una vegada els nens i nenes tenen els seus instruments a punt ens organitzarem en dos grups i per torns farem sonar els dos instruments alhora.

D'aquesta forma els preguntarem si sona el seu instrument, i si els agrada el so que emet, així es faran conscients que estan fent sonar un instrument fabricat per ells.

Recursos:

- Espacials: aula.

-Materials: instruments fabricats per ells.

Avaluació:

ITEM	SI	NO	OBSERVACIONS
Funcionen els instruments			
Fan sonar els seus propis instruments			

7. Anàlisi dels resultats

Com que no tenia l'oportunitat aquest any de fer l'estada a pràctiques, i em pareixia prou important el fet de veure a la vida real el meu projecte, vaig decidir dur a terme la construcció d'aquests dos instruments amb un nen i dues nenes del meu entorn.

La nena de 33 mesos i el nen de 5 anys (són germans) van construir dues sonalles. En principi només hi anava a participar el nen, ja que formava part del segon cicle d'infantil, però la nena va estar molt interessada en quant es va assabentar dels nostres plans. Així amb tot preparat: les botelles, les pedres, la pintura i els pinzells; ens vam dedicar a fabricar les nostres sonalles. Durant el procés jo els anava contant coses sobre els ibers, i els feia preguntes per saber quines coses sabien. El nen es mostrava molt participatiu (tot i que hi estàvem enregistrant-ho tot, amb autorització a l'annex 1) i contestava a totes les preguntes amb entusiasme, i de vegades inclús em sorprenien algunes de les seves respostes. La nena en canvi estava més cohibida per la presència de la càmera, ja que els moments previs i posteriors a la gravació estava més participativa. En definitiva els dos nens van resoldre el repte de fer les sonalles perfectament, ja que per al nen de 5 anys era ben assolible i per a la nena de 36 mesos, encara que era més complex, va saber resoldre-ho adequadament.

D'altra banda, la nena de 6 anys va construir el tambor. Abans de començar amb la gravació de la construcció del tambor, vam preparar tot allò que necessitàvem, i com que imaginava que li donaria un poc de vergonya la càmera vam parlar i li vaig contar que seria com un espill per a mirar-se. Encara així quan vam començar la nena estava molt cohibida, ja que normalment és una nena que respondria a totes les preguntes sense vergonya, llevat d'això va resoldre excel·lentment el repte de la creació del tambor, ja que un dels passos és fer un tall amb tisora, i podria ser complicat però es va resoldre igualment amb un poc d'ajuda, un altre pas amb dificultat era el de ficar el globus damunt de la caixa de creïlles. Com que ella sap ficar-se soles el capell d'anar a la piscina, vaig aprofitar aquest exemple per ensenyar-li a ficar-ho, i amb molt poca ajuda meva ho va aconseguir. En conclusió, que era un instrument amb una dificultat alta de fabricar i ho va saber resoldre de forma adequada.

8. Conclusions finals

Després de realitzar la difícil tasca de recerca bibliogràfica, ja que només vaig trobar un autor que parlés dels instruments ibers concretament, va ser un treball prou agradable de realitzar, sobretot pel fet que és molt enriquidor saber d'on vénen molts dels instruments que podem veure ara.

Vaig haver d'adaptar el procés de construcció dels instruments original (amb fusta, metall, dents, etc.), amb materials reciclats molt més concorde amb l'època actual. Aquesta adaptació considero que ha sigut molt beneficiosa per al meu treball, ja que li dóna una nova perspectiva al projecte, ja que l'apropa una mica més al compromís social amb la natura.

Pel que fa a dur a la realitat la construcció dels dos instruments, era una cosa que tenia clar que volia fer des del principi, ja que sense l'experimentació real no podem saber si alguna cosa funciona, ni quines coses podríem millorar. Per exemple, jo ara sé que per a la construcció del tambor els donaria el globus ja tallat perquè tallar la goma és un poc complicat inclús, perillós perquè rellisca.

Així doncs puc concloure dient que ha sigut un treball molt enriquidor on he pogut unir la música, la història i les arts plàstiques, a més de poder ajudar un poc a la natura reciclant alguns materials que tenim a casa.

9. Referències bibliogràfiques

- Akoschky, J. (1998). *Artes y Escuela*. Buenos Aires, Argentina: Paidós.
- Arribas, A., & de Motes, J.M. (1965). *Los Iberos*.doi:200.111.157.35
- Román, A. (2012). *La música en la Iberia Antigua: De Tarteso a Hispania*. Sevilla, España: Círculo Rojo.

10. Annexos

Annex 1

Don/Doña ALICIA MARTINEZ CADUCH
con DNI 8898344-J como tutor/tutora de VERÓNICA AUREU MARTINEZ
autorizo a Doña Balma Balaguer Mateu a un uso pedagógico de la imagen y voz de mi
hijo/ hija realizadas en actividades lúdicas, con el fin de ser incluidas y publicadas en:

- Publicación de ámbito educativo. (TFG)

En CASTELLÓN a 14 de MAYO de 2017

Don/Doña Eva Torrecillas Garúa
con DNI 44517862M como tutor/tutora de Pau Aicart Torrecillas
Mar Aicart Torrecillas
autorizo a Doña Balma Balaguer Mateu a un uso pedagógico de la imagen y voz de mi
hijo/ hija realizadas en actividades lúdicas, con el fin de ser incluidas y publicadas en:

- Publicación de ámbito educativo. (TFG)

En castellón a 6 de Mayo de 2017

